

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Наука життя і життя в науці

З нагоди 85-ліття доктора філософських наук, члена-кореспондента Національної академії наук України, Заслуженого діяча науки і техніки України, професора Лідії Василівни Сохань

Не кожній людині судилося довге життя. Не кожному вченому вдається зберегти творче довголіття. Однак бувають щасливі збіги, коли довгий життєвий шлях сповнений творчого пошуку. У чому таємниця такого творчого довголіття? Свого часу Віктор Франкл – автор книжки “Людина у пошуках смислу” (яку Карл Ясперс вважав однією із небагатьох великих книжок людства), відповідаючи на таке запитання, сказав: “Секрет простий, головне – вчасно вхопитися за велику ідею”. Ідея повноти життєздійснення, життєтворчості особистості, безумовно, належить до таких.

Мабуть, не випадково серед теоретиків, які присвятили себе проблемам дослідження життя особистості, осмисленню проблем самоздійснення та самореалізації, чимало прикладів творчого довголіття. Берес Скінер напередодні свого 80-річчя публікує книжку “Радощі зрілого віку”, а у 83 – книжку із життєстверджувальною назвою “До подальших міркувань”. Ерік Еріксон у 84 роки видає книгу “Життєва залученість у старості”. Останньою книгою Миколи Бердяєва стає “Самопізнання. Досвід філософської автобіографії”.

Кожна людина у той чи той спосіб бере участь у пошуку смислу життя. Для вченого, який присвятив свої пошуки з'ясуванню сутності життєтворчості особистості, смыслом стає сам цей пошук. Лідія Василівна Сохань здійснює таку роботу вже не одне десятиліття. Майже 30 років тому, тепер уже далекого 1980-го, виходить друком перша із книжок, написаних очолюваним нею авторським колективом: “Спосіб життя: Теоретичні і методологічні проблеми соціально-психологічного дослідження”. Модна в той час проблематика протистояння “буржуазного” і “соціалістичного” способів життя набула в цій книжці особливого звучання: вперше був зроблений акцент на проблемах соціально-психологічного дослідження. Поручена проблема виявилася настільки цікавою і привабливою, що невдовзі почала втілюватися в дедалі нові книжки. Під керівництвом Л.Сохань було створено цикл праць “Стиль життя особистості” (1982), “Життя як творчість” (1985), “Життєвий шлях особистості” (1987), “Культура життя особистості” (1988), “Розумна організація життя особистості: проблеми виховання і саморегулювання” (1989). Саме в них Лідія Василівна формулює ключові ідеї стосовно життєвої програми особистості як способу організації її життєдіяльності, щодо структури й динаміки життєвих цілей, ролі життєтворчості в розбудові життєвого шляху і, зрештою, порушує проблему взаємозв'язку призначення людини і таланту життєтворчості.

Складний соціально-історичний період переходу від радянського до пострадянського суспільства висунув перед дослідниками нові завдання. Виникає необхідність осмислення проблеми життєтворчості за кризових ситуацій. І 1995 року під керівництвом Л.Сохань готується монографія “Психологія життєвого успіху: Досвід соціально-психологічного аналізу подолання критичних ситуацій”. У цей період відбулася подія, що підтвердила суспільну актуальність і важливість здійсненої теоретичної роботи. До вчених прийшли практики, дослідженнями проблем життєтворчості зацікавилися українські педагоги. Розпочинається багаторічна творча співпраця, яка триває й донині. Лідія Василівна стає керівником і консультантом психолого-педагогічного експерименту, присвяченого розвитку творчого потенціалу дітей та молоді. Не кожному теоретикові щастить побачити втілення своїх ідей у житті, не часто ідеї гуманітаріїв доходять до технологічної реалізації. Проте саме на підставі нового циклу праць, в якому було об'єднано зусилля вчених і педагогів, українська загальноосвітня школа поступово опановує нову педагогіку — педагогіку життєтворчості. Її підвалини закладено у підготовлених під керівництвом Л.Сохань монографіях “Психологія і педагогіка життєтворчості особистості” (1996), “Мистецтво життєтворчості особистості” (1997), “Життєві кризи особистості” (1998), “Життєва компетентність особистості” (2003). Закономірно, що словник-довідник “Психологія особистості” (Київ, 2001) містить спеціальну статтю — “Концепція життєтворчості (Л.В.Сохань)”.

Хоч би що писала Лідія Василівна, а їй належать не лише наукові, а й художні твори — книжки “Талісман душі” (2003) і “Парадокси життя. Афоризми. Максими. Сентенції” (2005), — це завжди прагнення осмислити життя людини як творчий процес, в якому особистість розглядається як суб'єкт життєтворчості, автор і виконавець свого життєвого проекту.

Проект Л.Сохань постійно розвивається. Вона зустрічає вісімдесятип'ятиліття двотомним виданням своїх творів, присвячених проблемам життєтворчості. У першому томі “Поезія життєтворчості” зібрано міркування щодо призначення людини у формі поетичних образів, афоризмів, сентенцій, психологічних есе. У другому томі — “Мистецтво життєтворчості” — ця тема стає предметом наукової рефлексії.

Лідія Василівна Сохань — не лише теоретик, а й успішний практик власної життєтворчості. Її життєлюбність і мудрість, жіночність і поетичність, цілеспрямованість і жага новизни сплавлені в унікальну особистісну долю. В одному з інтерв'ю Лідія Василівна сказала: “За народженням я сибірячка і пишаюся цим, а за велінням своєї жіночої долі належу до народу України і поділяю його історичну долю”.

Тож у чому секрет творчого довголіття Лідії Василівни? Мабуть, передовсім у постійному прагненні самореалізації, підкріпленому впевненістю в можливості та здатності досягти поставленої перед собою мети. “Відчувати себе покликаним до життя — означає мати шанс на довголіття”.

Сьогодні колеги, учні, друзі щиро бажають Лідії Василівні Сохань здоров'я, довгих і плідних років життя. А пошук відповідей на питання, що їх ставить Життя, триває. Адже улюблений вислів ювілярки: “Боже мій, це ж не кінець світу!”